

Undervisningsministeriet
Høringssvar – Vejledende læseplaner for
folkeskolens fag og emner og børnehaveklassen
ffm@uvm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 32698626
MENNESKERET.DK

J. NR. 540.10/30724/CDE

6. JUNI 2014

HØRING OVER UDKAST TIL VEJLEDENDE LÆSEPLANER

Undervisningsministeriet har ved e-mail af 23. maj 2014 anmodet Institut for Menneskerettigheder om eventuelle bemærkninger til høring over udkast til vejledende læseplaner for folkeskolens fag og emner og børnehaveklassen.

1. SAMMENFATNING

Instituttet finder det positivt, at Undervisningsministeriet har valgt at tydeliggøre undervisning i menneskerettigheder i de vejledende læseplaner. Denne forbedring bliver i sær synlig hvis udkastet til de vejlede læseplaner sammenlignes med de vejledende dele af de eksisterende Fælles Mål. Dog savnes en tydeligere og gennemgående reference til undervisning i menneskerettigheder og herunder børns rettigheder og folkeskolens formålsparagraf i langt flere fag end tilfældet er i udkastet, samt at denne undervisning i højere grad bliver indarbejdet fra indskoling til udskoling.

Instituttet anbefaling er dels orienteret bredt mod en konsekvent og gennemgående indarbejdelse af undervisning i menneskerettigheder i de vejledende læseplaner. Dels er instituttets anbefalinger målrettet enkelte fag hvor der er væsentlige rettighedsområder, som eleverne særligt skal have færdigheder og viden om.

Til instituttets høringssvar er to bilag:

- Bilag 1: *Antal gange undervisning i menneskerettigheder indgår.* Bilaget angiver antal gange undervisning i menneskerettigheder indgår i Fælles Mål og Vejledende Læseplaner i de enkelte fag.
- Bilag 2: *Forslag til konkret indarbejdelse af undervisning i menneskerettigheder i forslag til vejledende læseplaner for udvalgte fag.* Bilaget foreslår konkrete ændringer til de vejlede læseplaner som kan styrke indarbejdelse af undervisning i

menneskerettigheder og folkeskolens formålsparagraf i de vejledende læseplaner og dermed i folkeskolens undervisning.

Gennemgående referencer til undervisning i menneskerettigheder i læseplanerne

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i menneskerettigheder gives en mere central placering i særligt de humanistiske fag samt sprogfagene.
- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at de vejledende læseplaner for hvert fag indeholder tydelige referencer til at folkeskolens formålsparagraf om at folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

Dansk

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i menneskerettigheder og herunder børns rettigheder bliver indarbejdet i perspektiveringen i de vejledende læseplaner for dansk i faget i alle fire trinforløb.

Engelsk

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i menneskerettigheder og herunder menneskerettens lighedsprincip samt børns rettigheder indarbejdes i engelsk i forhold til at grundlægge interkulturel kompetence i faget.

Kristendomskundskab

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at menneskerettigheder indarbejdes i kompetenceområdet livsfilosofi og etik i faget kristendomskundskab.

Historie

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at menneskerettigheder og udviklingen i rettighedsforståelser gives en mere central placering i de vejledende læseplaner.

Samfundsfag

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at væsentlige individuelle rettigheder i højere grad nævnes i den vejledende læseplan for samfundsfag.
- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i lighedsprincippet i form af retten til ligestilling mellem kvinder og mænd og retten til ikke at blive diskrimineret på grund af for

eksempel køn, race og etnisk oprindelse eller handicap bør indarbejdes i den vejledende læseplan for samfundsfag.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i kønsidentitet og kønsrelateret socialisering indarbejdes i den vejledende læseplan for samfundsfag.

Tysk

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i menneskerettigheder indarbejdes i den vejledende læseplan for tysk under kompetenceområdet kultur og samfund.

Fransk

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at undervisning i menneskerettigheder indarbejdes i den vejledende læseplan for fransk under kompetenceområdet kultur og samfund.

Modersmålsundervisning

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler at indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold og herunder vedrørende menneskerettighedernes status og børns rettigheder i Danmark og oprindelseslandet, indarbejdes i den vejledende læseplan for modersmålsundervisning under kompetenceområdet kultur og samfund.

1. DEN MENNESKERETLIGE REGULERING

En række af FN's menneskeretlige konventioner beskytter retten til uddannelse, der blandt andet skal udvikle respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder. Dette gælder for eksempel artikel 13 i FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, artikel 29 i FN's konvention om barnets rettigheder og artikel 24 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Derudover har FN's menneskerettighedskomiteer afgivet en række konkrete anbefalinger til Danmark der vedrører børn og unges grunduddannelse generelt, og folkeskolen i særdeleshed.

I 2011 anbefalede FN's Børnekomité blandt andet, at Danmark indarbejder undervisning i FN's konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen) i det nationale curriculum og udbreder kendskabet til Børnekonventionen i den bredere befolkning. Denne anbefaling blev givet på baggrund af komiteens bekymring for, at en lav andel af danske skolebørn kender til Børnekonventionen. Desuden anbefalede komiteen, at Danmark udvikler systematiske og vedvarende uddannelsesprogrammer om menneskerettigheder og børns

rettigheder for professionelle, der arbejder på børneområdet, og i særdeleshed for børnene selv.¹

På Verdenskonferencen om menneskerettigheder i Wien i 1993 blev alle stater og institutioner opfordret til at indarbejde undervisning i menneskerettigheder i nationale curriculum.² Siden Verdenskonferencen i 1993 har FN og Europarådet introduceret en række programmer og anbefalinger, der sætter fokus på at støtte staternes indsats for at indarbejde undervisning i menneskerettigheder på nationalt niveau – blandt andet et verdensprogram for undervisning i menneskerettigheder.³

FN's Generalforsamling vedtog i 2011 FN's erklæring om uddannelse og undervisning i menneskerettigheder, som uddyber forståelsen af menneskerettighedens rolle i undervisning.⁴ Erklæringens artikel 2 (2) definerer undervisning i menneskerettigheder som:

1. Undervisning om menneskerettigheder, hvilket indebærer viden om og forståelse for menneskeretlige normer og principper, for de værdier de bygger på og de mekanismer, der beskytter dem.
2. Undervisning gennem menneskerettigheder, hvilket indebærer undervisning og læring på måder, der respekterer både underviser og elevs rettigheder.
3. Undervisning til menneskerettigheder, hvilket indebærer at personer bliver i stand til at nyde og udøve egne rettigheder og til at respektere og overholde andres rettigheder.

Europarådets charter for demokratisk medborgerskab og undervisning i menneskerettigheder fra 2010 opfordrer på samme vis medlemsstaterne til at indarbejde undervisning i menneskerettigheder i grundskolens curriculum.

I EU's traktater og direktiver fastlægges stærke rettigheder vedrørende retten til ligestilling og retten til ikke at blive diskrimineret pga. køn, race og etnicitet eller handicap samt en række andre grunde.⁵ Lissabontraktaten definerer ligestilling mellem kvinder og mænd samt forbud mod kønsdiskrimination. Både som en opgave, en værdi og et grundlæggende princip. EU-charterets artikel 21 forbyder kønsdiskrimination i forbindelse med charterets øvrige rettigheder, og artikel 23 bestemmer, at ligestilling mellem kvinder og mænd skal sikres på alle områder.

Endelig skal opmærksomheden henledes på Ligestillingslovens § 4 om offentlige myndigheders ligestillingsforpligtelse, som lovfæster

princippet om kønsmainstreaming, som Danmark har forpligtet sig til internationalt.

2. DANSKE FORHOLD

Institut for Menneskerettigheder har foretaget en kortlægning af undervisning i menneskerettigheder i folkeskolen og læreruddannelsen. Kortlægningen viser et behov for at styrke undervisningen i menneskerettigheder i folkeskolen, såfremt folkeskolen skal leve op til sit formål om at forberede eleverne til deltagelse, rettigheder og pligter.⁶

En kommende Gallupundersøgelse om elevers kendskab til menneskerettigheder som Institut for Menneskerettigheder og Unicef Danmark har fået foretaget blandt de 12-16-årige viser, at danske elevers kendskab til deres rettigheder er faldet siden 2009.⁷

Ifølge undersøgelsen angiver kun 23 % af danske elever, at de ved noget om børns rettigheder. Det er således markant færre, end det var tilfældet for fem år siden, hvor tallet lå på 39 %.

Spørger man eleverne direkte til deres kendskab til FN's Børnekonvention og FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder, er tallene endnu lavere. Kun 11 % oplyser, at de kender FN's Børnekonvention godt eller nogenlunde, mens 46 % har ingen viden har overhovedet. For FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder siger 22 %, at de kender til den, mens 30 % ingen viden har. Når det gælder viden om konkrete rettigheder mener kun 77 % af eleverne, at børn har ret til at blive hørt i sager, der vedrører dem – for eksempel skilsmisser.

Undersøgelsen spørger endvidere ind til elevernes værdier og holdninger til menneskerettigheder. I forhold til spørgsmål om tortur, er 34 % meget enige eller enige i, at det er i orden, at politiet anvender tortur, hvis de skal forhindre et terrorangreb.

I Danmark føler 23 % af de adspurgte danske elever, de ved noget om børns rettigheder. Instituttet og Unicef Danmark er ved at få foretaget en lignende undersøgelse i Grønland. Ikke alle svar er indhentet endnu, men de foreløbige tal viser, at børn i Grønland føler, at de har væsentlig bedre viden om børns rettigheder (ca. 38 %). Kun ca. 26 % af adspurgte de grønlandske elever siger, at de ingen viden har om FN's Børnekonvention, mens det i Danmark gælder for 46 % af de adspurgte elever.

3. GENNEMGÅENDE REFERENCER TIL UNDERVISNING I MENSKERETTIGHEDER I LÆSEPLANERNE

De vejledende læseplaner giver ministeriet og dets arbejdsgrupper mulighed for at udfolde indholdet af Fælles Mål. I det lys kunne det forventes, at udkastet til de vejledende læseplaner ville afspejle et stærkere fokus på at anvende de muligheder for en yderligere styrkelse af undervisning i menneskerettigheder, som processen vedrørende de vejledende læseplaner giver muligheder for.

Instituttet savner således gennemgående referencer til undervisning i menneskerettigheder. I udkast til de vejledende læseplaner, som er sendt i høring, indgår ord som menneskeret, og børns rettigheder relativt få gange på de i 345 sider, som læseplanerne fylder. I alt indgår "menneskeret" 3 gange, "rettighed" 41 gange, "børns rettigheder" 2 gange, "menneskerettighedskonventioner" 1 gang, "menneskerettighedserklæring" 1 gang, "FN's menneskerettigheder" 1 gang. Bilag 1 til dette høringssvar angiver antal gange undervisning i menneskerettigheder indgår i Fælles Mål og Vejledende Læseplaner i de enkelte fag.

Rettigheder optræder oftest i konteksten digitale rettigheder i forhold til "genbrug og deling af digitalt materiale i det enkelte fag". Ses der bort fra frekvensen af "rettighed", er undervisning i menneskerettigheder kun sparsomt indarbejdet i de vejledende læseplaner.

Instituttet savner en mere central placering af undervisning i menneskerettigheder i fag, hvor dette er særligt oplagt, for eksempel i dansk, kristendomskundskab, historie, samfundsfagsamt sprogfagene fransk, engelsk og tysk. Derudover savnes for de vejledende læseplaner for hvert fag, en reference til folkeskolens formålsparagraf om forberedelse af eleverne til "deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre."

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i menneskerettigheder gives en mere central placering i særligt de humanistiske fag samt sprogfagene.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at de vejledende læseplaner for

hvert fag indeholder tydelige referencer til at folkeskolens formålsparagraf om at folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

4. DANSK

Danskfaget i de nye Fælles Mål beskriver i højere grad dansk faglige kompetencer fremfor egentligt indhold for faget. Alligevel er faget at betragte som et stærkt dannelsesfag. Det er desuden et af de fag, der har flest timer i folkeskolen. Perspektivering i faget foreslår typiske emner, som behandles for hvert trin. Her vil det være oplagt, at menneskerettigheder og børns rettigheder indarbejdes som centrale temaer for faget.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i menneskerettigheder og herunder børns rettigheder bliver indarbejdet i perspektivering i de vejledende læseplaner for dansk i faget i alle fire trinforløb.

Se bilag 2 med konkrete forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

5. ENGELSK

Centralt i faget står arbejdet med de kommunikative, interkulturelle og tekstuelle kompetencer. Et fokus på menneskerettighederne i undervisningen kan indgå som bindeled mellem kompetenceområderne og samtidig styrke elevernes viden og færdigheder i forhold til folkeskolens formålsparagraf, jf. høringssvarets afsnit 4. I udkastet til den vejledende læseplan er der pt. ingen reference til "menneskerettigheder", "rettigheder" eller "børns rettigheder".

Konkret vil det på 3. trin være oplagt, at sammenligne for eksempel rettigheder og vilkår i forskellige engelsksprogede lande. En anden indgang til arbejdet med menneskerettigheder kunne være at undersøge sprog og sprogbrugs betydning i de forskellige erklæringer og konventioner. For eksempel kan man drøfte måden, vi bruger og forstår begreber på, og hvilken betydning dette har, når vi møder mennesker med en anden kulturel baggrund end vores egen. Hvad lægger en dansker for eksempel i ordet "equality" eller "freedom" i sammenligning med hvordan ordet forstås af for eksempel en sydafrikaner eller amerikaner?

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i menneskerettigheder og herunder menneskerettens lighedsprincip

samt børns rettigheder indarbejdes i engelsk i forhold til at grundlægge interkulturel kompetence i faget.

Se bilag 2 med konkrete forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

6. KRISTENDOMSKUNDSKAB

Det fremgår af udkast til Bekendtgørelse om Fælles Mål, at faget kristendomskundskab blandt andet skal styrke elevernes faglige kompetencer ”i forbindelse med personlig stillingtagen, medansvar og handling i et demokratisk samfund”, jf. § 3 stk. 2.

I bilagene til bekendtgørelsen står endvidere under færdigheds- og vidensmål for kristendomskundskab, at eleven skal ”kunne reflektere over etiske principper og moralsk praksis i mellem menneskelige relationer”. Desuden skal eleven ”have viden om etik og moralsk praksis i et mellem menneskeligt perspektiv.” Det er oplagt, at læseplanen for faget vedrørende særligt livsfilosofi og etik vejleder lærerne til at forholde etiske principper og moralsk praksis til menneskerettighederne.

I udkastet til den vejledende læseplan for faget er ”menneskerettigheder” eller ”børns rettigheder” ikke indarbejdet. Ved at indskrive menneskerettigheder understøtter læseplanen, at det er internationalt anerkendte principper som Danmark har tilsluttet sig, der udgør den centrale referenceramme for undervisning i etiske principper og moralsk praksis.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at menneskerettigheder indarbejdes i kompetenceområdet livsfilosofi og etik i faget kristendomskundskab.

Se bilag 2 med konkret forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

7. HISTORIE

Menneskerettighederne er vigtige for forståelsen af særligt kompetenceområderne kronologi og sammenhæng, kildearbejde og historiebrug. Derudover udgør menneskerettighederne en faglig ramme for forståelse af flere af historiekanonens øvrige punkter. Instituttet finder det således særligt passende, at give menneskerettighederne en central placering i den vejledende læseplan for faget.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at

menneskerettigheder og udviklingen i rettighedsforståelser gives en mere central placering i de vejledende læseplaner.

Se bilag 2 med konkret forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

8. SAMFUNDSFAG

Institut for Menneskerettigheder finder det positivt, at Danmarks menneskeretlige forpligtelser og deres betydning for dansk ret, indgår tydeligt i udkastet til den vejledende læseplan for faget. Ligeledes finder instituttet det positivt, at undervisning i ”rettigheder” og ”retsstat” synes at have fået en mere central placering i faget end tidligere. Det er også positivt, at undervisningen skal fokuserer på samspillet mellem EU og Danmark, og at internationale organisationer som FN spiller en væsentlig rolle i undervisningen.

Instituttet finder dog, at læseplanen for samfundsfag udtrykkeligt bør nævne lighedsprincippet i form af retten til ligestilling mellem kvinder og mænd og retten til ikke at blive diskrimineret på grund af for eksempel køn, race og etnisk oprindelse eller handicap.

Endelig finder instituttet, at når der i samfundsfag undervises i socialisering og identitetsdannelse, er viden om dannelse af kønsidentitet en selvstændig og væsentlig bestanddel, som bør fremgå tydeligt af den vejledende læseplan.

Endvidere bør eleverne, når de lærer om socialiseringens store betydning for identitetsdannelse, have konkret viden om den kønsrelaterede socialisering.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at væsentlige individuelle rettigheder i højere grad nævnes i den vejledende læseplan for samfundsfag.
- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i lighedsprincippet i form af retten til ligestilling mellem kvinder og mænd og retten til ikke at blive diskrimineret på grund af for eksempel køn, race og etnisk oprindelse eller handicap bør indarbejdes i den vejledende læseplan for samfundsfag.
- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i

kønsidentitet og kønsrelateret socialisering indarbejdes i den vejledende læseplan for samfundsfag.

Se bilag 2 med konkret forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

9. TYSK

Hverken udkastet til Fælles Mål for tysk eller udkastet til den vejledende læseplan for faget indeholder begreber om "rettigheder" eller "menneskerettigheder". Det er dog oplagt, at der i kompetenceområdet kultur og samfund i tysk lægges op til at menneskerettighederne indarbejdes i sammenhæng med forståelse af betydningen af kulturelle, sociale og historiske forholds betydning for tysk historie i Europa.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i menneskerettigheder indarbejdes i den vejledende læseplan for tysk under kompetenceområdet kultur og samfund.

Se bilag 2 med konkret forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

10. FRANSK

Faget bygger på en interkulturel og kommunikativ tilgang og skal blandt andet udvikle elevens evne til kunne begå sig i det frankofone og globale fællesskab. Derudover skal eleverne arbejde med at få en forståelse af ligheder og forskelle, ved at kende afgørende historiske forhold. Derved skal eleverne opnå indsigt i egne og andres forestiller og stereotyper om hinandens kulturer med henblik på at udvikle gensidig respekt. I det lys, og for at sikre en tydeliggørelse af undervisning i menneskerettigheder i de vejlede læseplaner, er det særligt relevant at indarbejde menneskerettigheder og børns rettigheder i fransk.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at undervisning i menneskerettigheder indarbejdes i den vejledende læseplan for fransk under kompetenceområdet kultur og samfund.

Se bilag 2 med konkrete forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

11. MODERSMÅLSUNDERVISNING

Den vejledende læseplan for modersmålsundervisning indeholder samfund og kultur som et ud af tre indholdsområder. I dette indholdsområde er det oplagt at vejlede til undervisning i børns rettigheder og menneskerettigheder.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold og herunder vedrørende menneskerettighedernes status og børns rettigheder i Danmark og oprindelseslandet, indarbejdes i den vejledende læseplan for modersmålsundervisning under kompetenceområdet kultur og samfund.

Se bilag 2 med konkrete forslag til hvor og hvordan dette kan indarbejdes.

Der henvises til sagsnr. 030.06S.541.

Med venlig hilsen

Cecilia Decara
SPECIALKONSULENT

BILAG 1: ANTAL GANGE UNDERVISNING I

MENNESKERETTIGHEDER INDGÅR

Bilag 1 opgør hvor mange gange henholdsvis menneskerettigheder, børns rettigheder og rettigheder indgår i dels Fælles Mål og dels den vejledende læseplan for det enkelte fag.

HISTORIE

Fælles Mål

- Menneskeret x1

Læseplan

- Menneskeret x0
- Rettighed x0

SAMFUNDSFAG

Fælles Mål

- Menneskerettighed x1
- Rettighed x3

Læseplan

- Menneskeret x1
- Menneskerettighedskonventioner x1
- Menneskerettighedserklæringer x1
- Rettighed x6

SUNDHED, SEKSUALUNDERVISNING OG FAMILIEKUNDSKAB

Fælles Mål

- Rettighed x7
- Børns rettigheder x2

Læseplan

- FN's menneskerettigheder x1
- Rettighed x28
- Børns rettigheder x2

UDDANNELSES-, ERHVERVS- OG ARBEJDSMARKEDSORIENTERING

Fælles Mål

- Rettigheder og pligter på arbejdsmarkedet x0

Læseplan

- Rettigheder x2

GEOGRAFI

Fælles Mål

- Menneskeret x0
- Rettighed x1

Læseplan

- Menneskeret x1
- Rettighed x0

ALMINDELIGE INDVANDRERSPROG

Fælles Mål

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x0

Læseplan

- Menneskerettighed x1
- Rettighed x0

FRANSK

Fælles Mål

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x0

Læseplan

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x1

MUSIK

Fælles Mål

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x0

Læseplan

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x1

BIOLOGI

Fælles Mål

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x1

Læseplan

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x1

FYSIK/KEMI

Fælles Mål

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x0

Læseplan

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x1

KRISTENDOMSKUNDSKAB

Fælles Mål

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x0

Læseplan

- Menneskerettighed x0
- Rettighed x1

**BILAG 2: FORSLAG TIL KONKRET INDARBEJDELSE AF
UNDERVISNING I MENNESKERETTIGHEDER I FORSLAG TIL
VEJLEDENDE LÆSEPLANER FOR UDVALGTE FAG**

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR DANSK

Trinforløb	Perspektivering	Perspektivering
1: 1.- 2. klasse	Eleverne skal lære at sammenholde teksten med deres egne erfaringer med de omhandlede temaer og tale om temaerne i et bredere perspektiv. Typiske temaer er følelser, køn og venskab.	Eleverne skal lære at sammenholde teksten med deres egne erfaringer med de omhandlede temaer og tale om temaerne i et bredere perspektiv. Typiske temaer er børns rettigheder , følelser, køn og venskab.
2: 3.- 4. klasse	(...) På dette trin skal man typisk arbejde med temaer som fx familie og sociale relationer, kærlighed, had og mobning, samt liv og død.	(...) På dette trin skal man typisk arbejde med temaer som fx familie og sociale relationer, kærlighed, had og mobning, menneskerettigheder samt liv og død.
3: 5.- 6. klasse	(...) På dette trin vil typiske temaer fx være menneskets forhold til natur, kultur og teknologi, samt konflikter, krig og fred, ondskab, erotik og kærlighed.	(...) På dette trin vil typiske temaer fx være menneskets forhold til natur, kultur og teknologi, menneskerettigheder , konflikter, krig og fred, ondskab, erotik og kærlighed.
4: 7.- 9. klasse	(...) Der skal arbejdes med temaer som fx overgangen fra barn til voksen, arv og miljø (sociale klasser, etnicitet, samfund, kultur og historie) og etiske spørgsmål og dilemmaer, der har eksistentiel betydning.	(...) Der skal arbejdes med temaer som fx overgangen fra barn til voksen, arv og miljø (sociale klasser, etnicitet, samfund, kultur og historie), menneskerettigheder og lighedsprincippet og etiske spørgsmål og dilemmaer, der har eksistentiel betydning.

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR ENGELSK

Trinforløb	Interkulturel kontakt	Interkulturel kontakt
1: 1.- 4. klasse	Senere skal eleverne opnå en første indsigt i hverdagsliv og værdier i egen og i engelsksprogede kulturer og områder. De skal udvikle deres	Senere skal eleverne opnå en første indsigt i børns hverdagsliv, børns rettigheder og værdier i egen og i engelsksprogede kulturer og

	opmærksomhed på sammenhængen mellem sprog, kultur og forståelse af sig selv.	områder. De skal udvikle deres opmærksomhed på sammenhængen mellem sprog, kultur og forståelse af sig selv.
2: 5.-7. klasse	Elevernes nysgerrighed over for kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande skal styrkes ved at der fokuseres på mange nuancerede måder at leve på. Undervisningen skal tage udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster og emner, som kan give eleverne mulighed for med udgangspunkt i menneskerettighederne at forstå forskelle og ligheder i forskellige kulturelle og samfundsmæssige grupper. I starten skal eleverne blive opmærksomme på, at sådanne forskelle og ligheder eksisterer, og at diversitet er en ressource.	Elevernes nysgerrighed over for kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande skal styrkes ved at der fokuseres på mange nuancerede måder at leve på. Undervisningen skal tage udgangspunkt i varierede, aldersrelevante tekster og emner, som kan give eleverne mulighed for med udgangspunkt i menneskerettighederne at forstå forskelle og ligheder i forskellige kulturelle og samfundsmæssige grupper. I starten skal eleverne blive opmærksomme på, at sådanne forskelle og ligheder eksisterer, og at diversitet er en ressource.
3: 8.-9. klasse	(...) Eleverne skal klædes på til at undgå stereotyper og misforståelser ved at arbejde med potentielle konfliktpunkter og kultur møder. På basis af den interkulturelle forståelse skal de til sidst kunne agere både selvstændigt og fleksibelt i mere spontane møder, som også omhandler viden om engelsksprogede kulturer og samfundsforhold.	(...) Eleverne skal klædes på til at undgå stereotyper og misforståelser ved at arbejde med potentielle konfliktpunkter og kultur møder ud fra menneskerettens lighedsprincip . På basis af den interkulturelle forståelse skal de til sidst kunne agere både selvstændigt og fleksibelt i mere spontane møder, som også omhandler viden om menneskerettigheder , engelsksprogede kulturer og samfundsforhold.

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR KRISTENDOMSKUNDSKAB

Trinforløb	Livsfilosofi og etik	Livsfilosofi og etik
1: 1.- 3. klasse	Der arbejdes overordnet med	Der arbejdes overordnet med
2: 4.- 6. klasse	udfoldelse af forskellige	udfoldelse af forskellige
3: 7./8.-9.	værdier i tilværelsen samt	værdier i tilværelsen samt

klasse	med disse værdiers relation til etiske principper og moralsk praksis. Der arbejdes med spørgsmål som: Hvad er et godt liv? Skal man altid sige sandheden? Hvad er rigtigt og forkert? Og hvorfor er det sådan? Hvorfor opfattes noget som ondt? mv.	med disse værdiers relation til menneskerettigheder , etiske principper og moralsk praksis. Der arbejdes med spørgsmål som: Hvad er et godt liv? Skal man altid sige sandheden? Hvad er rigtigt og forkert? Og hvorfor er det sådan? Hvorfor opfattes noget som ondt? mv.
--------	---	--

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR HISTORIE

Trinforløb	Samfund	
1: 3.- 4. klasse	Eleverne udbygger sit kendskab til samfundslivet før og nu, herunder beslutningsprocesser, styreformer og magtrelationer med henblik på at udvikle deres forståelse af andre tiders livsvilkår, samfund og kulturer.	Eleverne udbygger sit kendskab til samfundslivet før og nu, herunder beslutningsprocesser, styreformer og magtrelationer med henblik på at udvikle deres forståelse af andre tiders livsvilkår, rettigheder , samfund og kulturer.
Trinforløb	Kronologi og sammenhæng	Kronologi og sammenhæng
2: 5.- 6. klasse	Eleverne opnår indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau. Eleverne kan give eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og -lag. Eleverne kan fortælle om omverdenens indflydelse på danske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen.	Eleverne opnår indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau i et menneskeretligt perspektiv . Eleverne kan give eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og -lag. Eleverne kan fortælle om omverdenens indflydelse på danske forhold menneskeretligt , politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen.
3: 7.- 9. klasse	Undervisningen skal fokusere på skiftende perioders menneske- og samfundssyn med henblik på at styrke elevens kendskab til regulering af samfundsmæssige	Undervisningen skal fokusere på skiftende perioders syn på menneskets rettigheder - og samfundssyn med henblik på at styrke elevens kendskab til regulering af samfundsmæssige

	fællesskaber, styreformer og deres legitimitet, og det enkelte individs funktion i beslutningsprocesserne.	fællesskaber, styreformer og deres legitimitet, og det enkelte individs funktion i beslutningsprocesserne.
3: 7.- 9. klasse	Elevene videreudvikler indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau. Eleverne kan begrunde valget af eksemplariske eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og lag. Eleverne kan diskutere omverdenens indflydelse på danske forhold politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen. Sidst i forløbet kan eleverne sammenligne levevilkår, værdier og holdninger i forskellige kulturer og diskutere historiske årsager til forskellene.	Eleverne opnår indsigt i forudsætninger, forløb og følger af møder og sammenstød mellem kulturer på lokalt, regionalt og globalt niveau i et menneskeretligt perspektiv . Eleverne kan give eksempler på mod- og medspil mellem samfundsgrupper og -lag. Eleverne kan fortælle om omverdenens indflydelse på danske forhold menneskeretligt , politisk, kulturelt, økonomisk og socialt, samt dansk påvirkning af tilsvarende forhold i omverdenen. Sidst i forløbet kan eleverne sammenligne levevilkår, menneskerettigheder , værdier og holdninger i forskellige kulturer og diskutere historiske årsager til forskellene.

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR SAMFUNDSFAG

Trinforløb	Sociale og kulturelle forhold	Sociale og kulturelle forhold
1: 8.- 9. klasse	Eleverne skal opnå en forståelse af hvordan individer i deres identitetsdannelse gennem socialiseringen påvirkes af at de indgår i forskellige sociale og kulturelle grupper og fællesskaber.	Eleverne skal opnå en forståelse af hvordan individer i deres identitetsdannelse herunder i dannelsen af kønsidentitet , gennem socialiseringen påvirkes af at de indgår i forskellige sociale og kulturelle grupper og fællesskaber.
Trinforløb	Politik	Politik
1: 8.- 9. klasse	I forhold til menneskerettigheder skal eleverne have viden om, hvilken betydning internationale	I forhold til menneskerettigheder skal eleverne have viden om, hvilken betydning internationale

	menneskeretserklæringer og -konventioner har for den danske retsstat.	menneskeretserklæringer og -konventioner og herunder EU traktater og direktiver har for den danske retsstat og for borgerens individuelle rettigheder. Eleverne skal have viden om centrale individuelle rettigheder som fx ytringsfrihed, privatlivsbeskyttelse, retten til uddannelse, retten til at blive hørt og om beskyttelsen mod diskrimination pga. køn, race og etnisk oprindelse eller handicap samt en række andre grunde.
--	---	--

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR TYSK

Trinforløb	Kultur og samfund	Kultur og samfund
1: 5.- 7. klasse Samt 2: 8.- 9. klasse	Hovedvægten i indholdet lægges på det nære miljø, dagligliv og levevilkår i Tyskland og der lægges vægt på at eleverne får forståelse for betydningen af kulturelle, sociale og historiske forhold.	Hovedvægten i indholdet lægges på det nære miljø, dagligliv og levevilkår i Tyskland og der lægges vægt på at eleverne får forståelse for betydningen af kulturelle, sociale og historiske forhold i et menneskeretligt perspektiv.

FORSLAG TIL VEJLEDENDE LÆSEPLAN FOR FRANSK

Trinforløb	Kultur og samfund	Kultur og samfund
1: 5.- 7. klasse	Herefter skal der arbejdes videre med eksempler på enkle, personlige historier og korte beretninger om hverdagsliv i den frankofone verden, hvor læreren stiller mere og mere komplekse spørgsmål til tekstens indhold, fx familieliv, skole og fritid.	Herefter skal der arbejdes videre med eksempler på enkle, personlige historier og korte beretninger om hverdagsliv i den frankofone verden, hvor læreren stiller mere og mere komplekse spørgsmål til tekstens indhold, fx familieliv, skole, børns rettigheder og fritid.
2: 8.- 9. klasse	Senere skal eleverne arbejde med at få en forståelse for	Senere skal eleverne arbejde med at få en forståelse for

	<p>baggrunden for disse ligheder og forskelle, ved at kende til få afgørende historiske forhold, som fx Den Franske Revolution, de franske kolonier, så de opnår indsigt i egne og andres forestillinger og stereotyper om hinandens kulturer for herigennem at udvikle gensidig respekt</p>	<p>baggrunden for disse ligheder og forskelle, ved at kende til få afgørende historiske forhold, som fx Den Franske Revolution og menneskerettighedserklæringen om menneskerets og borgerens rettigheder, de franske kolonier, så de opnår indsigt i egne og andres forestillinger og stereotyper om hinandens kulturer for herigennem at udvikle gensidig respekt</p>
--	--	---

FORSLAG TIL MODERSMÅLSUNDERVISNING

Trinforløb	Kultur og samfund	Kultur og samfund
1: 1.- 3. klasse	Udgangspunktet i forløbet skal udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold i Danmark og i oprindelseslandet.	Udgangspunktet i forløbet skal udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder mellem børns rettigheder (samfundsforhold) i Danmark og i oprindelseslandet.
2: 4.-6. klasse	Udgangspunktet i forløbet skal udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold i Danmark og i oprindelseslandet.	Udgangspunktet i forløbet skal udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold, herunder menneskerettighedernes status , i Danmark og i oprindelseslandet.
4: 7.- 9. klasse	Udgangspunktet i forløbet skal udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold til videre refleksion og diskussion mellem Danmark og oprindelseslandet. Der arbejdes med at diskutere og sammenligne fx styreformer og ligeberettigelse mellem Danmark og oprindelseslandet.	Udgangspunktet i forløbet skal udbygge elevernes indsigt i og viden om forskelle og ligheder i samfundsforhold til videre refleksion og diskussion om menneskerettighedernes status i Danmark og oprindelseslandet . Der arbejdes med at diskutere og sammenligne fx styreformer og ligestilling mellem køn samt ligebehandling mellem Danmark og oprindelseslandet.

¹ Se den seneste rapport her: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/crcs56.htm>
Besøgt 16-09-2013.

² <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/vienna.aspx>.

³ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/HREducationTrainingIndex.aspx> Besøgt den 9-9-2013.

⁴ General Assembly (2011) Resolution adopted by the General Assembly, 66/137, Annex. United Nations Declaration on Human Rights Education and Training, 19-12-2011, art. 2. (Oversat og refereret til som FN's Erklæring om uddannelse og undervisning i menneskerettigheder).

⁵ Se EU-direktiv 2000/43/EF af 29. juli 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (udmøntet i Lov om etnisk ligebehandling nr. 374 af 28. maj 2003), EU-direktiv 2004/113/EF af 13. december 2004 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser (udmøntet i Lov BEK nr. 1527 af 19. december 2004 Lov om ligestilling af kvinder og mænd), EU-direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (udmøntet i Lov BEK nr. 1349 af 16/12/2008 Bekendtgørelse af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.), samt EU-direktiv 2000/43/EF af 29. juli 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse.

⁶ Cecilia Decara og Lene Timm *Menneskerettigheder på Skoleskemaet – En udredning* Institut for Menneskerettigheder 2013.